

Носирєв О. О.
*кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри
туризму і готельно-ресторанного бізнесу
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»
м. Харків, Україна*

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА КЛАСТЕРНІ МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ РЕГІОНІВ

Ключовим напрямом удосконалення туристичної галузі на сучасному етапі є забезпечення безпеки туризму, що на регіональному рівні розглядається як функціонування регіональної туристичної системи протягом конкретного періоду, в якому відсутні загрози й забезпечується стабільний розвиток цієї системи у майбутньому. Розробка та впровадження Стратегії розвитку туризму вкрай важливі для кожного регіону, оскільки вони чітко регламентують проблемні аспекти розвитку туризму та конкретні заходи для їх вирішення, що сприяє сталому розвитку туризму в конкретному регіоні України [1].

Автори [2] зазначають, що серед факторів, які гальмують розвиток туризму, слід відзначити політичну та економічну ситуацію у країні, недостатню компетентність працівників сфери обслуговування, повільний розвиток туристичної інфраструктури й інвестиційного клімату та ін. При цьому, на думку авторів, важливе значення має створення туристичних кластерів регіонального рівня, адже саме «завдяки впровадженню новітніх технологій та інновацій сфера туризму в Україні є надзвичайно прогресивною і приносить неабияку користь регіональному та національному розвитку». Саме «позитивне просування туристичної галузі країни за допомогою функціонування кластерів, об'єднання взаємопов'язаних галузей, розміщених на деякій території, приводить до створення нових робочих місць, історико-культурного розвитку та природно-ресурсного потенціалу регіону, а також сприяє стабільності» – зазначають науковці [2].

На важливості кластерного підходу як механізму розвитку індустрії туризму наголошує й М. В. Босовська [3], зазначаючи, що «відновлення та розвиток туризму на рівні регіонів та туристичних дестинацій необхідно здійснювати через розвиток стратегічної співпраці суб'єктів сфери туризму та гостинності на основі створення кластерних систем (туристично-рекреаційних кластерів) та реалізації проектів публічно-приватного партнерства, що забезпечить консолідацію ресурсів, досвіду, знань суб'єктів бізнесу, влади, міжнародних публічних інституцій для залучення інвестицій до відновлення (реконструкції, будівництва, модернізації) об'єктів туристичної інфраструктури, формування та реалізацію якісних туристичних продуктів та дозволить забезпечити ефективність туристичного та готельно-ресторанного бізнесу» [3].

Схожої думки дотримуються й автори [4], акцентуючи на тому, що «привабливість туристичних продуктів, управління туристичною дестинацією

та конкурентний потенціал основних чинників туристичного кластера визначають регіональний розвиток". На думку авторів, "механізм регіональної конкурентоспроможності кластера використовує комбінацію змінних, які присутні у моделі конкурентоспроможності туристичної дестинації, що є інтерактивною системою з трьома основними компонентами: туристичний продукт (складається з ресурсів та атракцій); туристичний напрямок; туристичний кластер. Якщо взаємозв'язок між першими двома компонентами є ефективним, то туристичний кластер працюватиме продуктивно» [4].

Доцільно погодитись й з позицією авторів [5], розглядаючи перспективи розвитку індустрії туризму та гостинності, зазначають, що «забезпечення збалансованого розвитку туризму та готельно-ресторанного бізнесу в регіонах після закінчення війни потребує формування стратегій відродження туристичної індустрії на засадах збалансованого розвитку із урахуванням особливостей та стану наявного туристично-рекреаційного потенціалу регіонів, потреб населення та новітніх тенденцій» [5]. При цьому такі стратегії мають містити «забезпечення безпеки, орієнтацію на екологічні та зелені технології, економічну, соціальну та екологічну збалансованість, персоналізовану диференціацію туристичного продукту, інтеграцію, цифровізацію та інклюзивність» [5].

Велике значення у впровадженні стратегії сталого розвитку є регіональна політика сталого розвитку, адже вона демонструє рівень готовності регіонів до зміни політики та рівня життя в цілому відповідно до засад сталого розвитку. Під регіональною політикою сталого розвитку туризму дослідниці розуміють, з одного боку, «чітко опрацьовану в законодавчому аспекті практичну туристичну діяльність в усіх регіонах країни, з іншого – соціально-економічну політику, здійснювану на базі загальнодержавного законодавства самими регіонами для досягнення тих чи інших регіональних і місцевих цілей і завдань розвитку туризму. При реалізації політики сталого розвитку туризму в регіонах у першу чергу варто враховувати регіональну специфіку територій. Основною метою розвитку туризму регіонів виступають створення сучасної інфраструктури туризму, якісного конкурентоспроможного туристичного продукту, ефективного використання природного, історико-культурного та туристично-рекреаційного потенціалу, розвитку партнерських відносин між бізнесом, громадою та владою, формування сприятливих умов для сталого розвитку туризму» [6].

Дослідники [7] серед ключових аспектів соціально-економічного забезпечення сталого розвитку сфери туризму зазначають важливість залучення та розширення можливостей громади, створення робочих місць і розвитку навичок, збереження культурної спадщини, розвитку інфраструктури, диверсифікації туристичних пропозицій. Важливі зусилля, спрямовані на подолання бідності, підвищення рівня освіти та обізнаності населення. Значення вони приділяють й розвитку державно-приватного партнерства, активізації регіональної співпраці, процесам моніторингу і регулювання. На думку авторів, саме «соціально-економічні механізми, що сприяють дотриманню норм раціонального природокористування, мають стати основою

для інтенсивного функціонування туристично-рекреаційної сфери без зміни рівноважного стану природної екосистеми» [7].

Довготермінові організаційні стратегії розвитку туристичних кластерів мають визначатися у співпраці органів державної влади та ключових підприємств туристичного бізнесу. Для формування ефективних туристичних кластерів на інноваційній основі необхідною є постійна системна співпраця з науковими та освітніми установами, які готують фахівців для індустрії туризму та гостинності та займаються науковим обґрунтуванням стратегій туристичного розвитку регіонів. Таким чином, саме комплексне поєднання концепції сталого розвитку з використанням сучасного організаційно-економічного інструментарію, стратегічних підходів та уваги з боку усіх зацікавлених сторін може виступати драйвером та каталізатором функціонування туристичної сфери на рівні держави й забезпечити подальший мультиплікативний ефект соціально-економічного розвитку регіонів.

Список використаних джерел:

1. Єфремов Д. І., Кізюн А.Г. регіональний туризм в Україні: стан та перспективи розвитку. *Маркетингові та організаційні механізми повоєнного розвитку галузі гостинності та туризму України: зб. тез доповідей I Всеукр. наук.-практ. конф. (14-15 листопада 2023 року, м. Харків)*. Ч.1. Харків : НТУ «ХПІ», 2023. С. 317-320. URL: <https://tinyurl.com/efrkiz>
2. Ткачівська І., Гуменюк Г., Гуменюк А. Інноваційні підходи в розвитку регіонального туризму з використанням маркетингових проєктів. *Освітні обрії*. 2023. Т. 56. № 1. С. 141–146. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/obrii/article/view/7200>
3. Босовська М. В. Стратегії повоєнного відновлення і розвитку сфери туризму та гостинності: національний, регіональний та підприємницький контекст. *Туристично-рекреаційна сфера: виклики сучасності : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 22 квітня 2024 року)*. Хмельницький : ХУУП імені Л. Юзькова, 2024. С. 50–51. URL: <https://tinyurl.com/bosovska>
4. Папп В. В., О.-А. Завгородній стратегічні напрями розвитку туризму в регіоні: кластерний підхід. *Сучасні трансформації сервісної економіки: туризм, рекреація та комерційні послуги: збірник тез доповідей II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Мукачево, 29-30 вересня 2023 р.)*. Мукачево: МДУ, 2023. С. 65–67. URL: <https://tinyurl.com/pappzavgorodniy>
5. Нодь О. Л., Бергхауер О. О. Збалансований регіональний розвиток туризму та готельно-ресторанного бізнесу. *Журнал з менеджменту, економіки та технологій*. № 2. Харків: ДБТУ, 2024. С. 51–62. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/58949>
6. Шелеметьєва Т.В., Черванська Д.С. Регіональна політика сталого розвитку туризму в Україні: науково-практичний аспект. *Сталий розвиток туризму на засадах партнерства: освіта, наука, практика: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (23-24 листопада 2023 р.)* / За ред. М. Барна, Й. Раковська. Львів: ЛТЕУ, 2023. С. 63–66. URL: <https://tinyurl.com/shelcherv>
7. Безугла Л.С., Варяничко М.В. розвиток регіонального туризму на засадах сталого розвитку. *Сучасні тренди соціально-економічних перетворень та інтелектуалізації суспільства в умовах сталого розвитку: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, Запоріжжя, 10 листопада 2023 р.* Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2023. С. 44–46. URL: <https://tinyurl.com/bezvar>